

DESETNICA 2011

Desetnica je nagrada za otroško in mladinsko književnost, ki jo podeljuje Društvo slovenskih pisateljev.

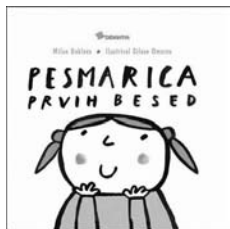
Nagrada je namenjena širšemu priznavanju ter uveljavljanju otroške oziroma mladinske literature v stanovski organizaciji, literarnokritičski stroki in javnosti. Za najboljše otroško in mladinsko delo v poeziji ali prozi jo Društvo slovenskih pisateljev podeljuje vsako leto v mesecu maju za obdobje zadnjih treh let izključno članom Društva slovenskih pisateljev, ki ustvarjajo v slovenskem jeziku.

Nagrado društva sta letos izjemoma prejela dva avtorja – Milan Dekleva za *Pesmarico prvih besed* in Bina Štampe Žmavc za delo *Cesar in roža*.

Za nagrado so bila nominirana naslednja literarna dela:

- Cvetka Bevc: *Pesem za vilo*
- Aksinja Kermauner: *Žiga špaget gre v širni svet*
- Miklavž Komelj: *Kako sta se gospod in gospa pomirila*
- Majda Koren: *Mici iz 2.a*
- Tone Pavček: *Po morju plava kit*
- Slavko Pregl: *Geniji brez hlač*
- Primož Suhodolčan: *Vitez brez krave*
- Suzana Tratnik: *Zafuškana Ganca*

Dosedanji nagrajenci po letih:

- 2010 – Dim Zupan: *Hektor in male lju-bezni*
- 2009 – Marjana Moškrič: *Stvar*
- 2008 – Andrej Rozman - Roza: *Kako je Oskar postal detektiv*
- 2007 – Bina Štampe Žmavc: *Živa hiša*
- 2006 – Janja Vidmar: *Zoo*
- 2005 – Slavko Pregl: *Usodni telefon*
- 2004 – Mate Dolenc: *Leteča ladja*

Pokrovitelj nagrade je Založba Izolit.

KNJIGA O DOLENJSKEM LJUDSKEM PRIPOVEDNIKU
Milko Matičetov in Anja Štefan:
Anton Dremelj – Resnik. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 2010. (Slovenski pravljicarji)

Ljudsko pripovedništvo

Založba ZRC SAZU je v novi zbirki Slovenski pravljicarji izdala prvo knjigo z naslovom *Anton Dremelj - Resnik*. Knjiga v besedi in sliki predstavlja ljudskega pripovednika Resnika (1910–1960). Prinaša zapise njegovih pripovedi, živalskih in čudežnih pravljic, legend in zgodovinskih povedk, kratkih šaljivih povedk in anekdot, pa tudi oris življenja dolenske vasi in dolenskega kmeta za časa njegovega življenja. Gradivo spremljajo komentarji še živečih poslušalcev.

Akademik Milko Matičetov, raziskovalec in zapisovalec slovenskega ljudskega izročila, je vse svoje življenje posvetil ljudskim pravljicam in slovstvu. Leta 1950 je začel zbirati pripovedi v Šentvidu pri Stični in njegovi okolici. V Petrušnji vasi je odkril Antona Dremelja - Resnika, mojstra govornje besede, in do leta 1959 zapisal in posnel trinšestdeset njegovih pripovedi. Označil ga je kot najboljšega,

najzlahtnejšega ljudskega pripovedovalca, kar jih je med terenskim delom po slovenskih pokrajinah srečal pred raziskovanjem v Reziji. Dobrih petdeset let po tem, ko mu je Resnik povedal zadnjo izmed svojih pripovedi, je gradivo končno ugledalo beli dan. Z obsežno spremno študijo ga uvaja umetnica pripovedovateljica, pesnica in pisateljica Anja Štefan.

Resnikovo življenje

V letu 2010 je bila stoletnica Resnikovega rojstva in petdesetletnica njegove smrti.

Rodil se je 18. februarja 1910 v Petrušnji vasi na Dolenjskem očetu Antonu Dremlju in materi Mariji, roj. Bučar, po domače Budnarjevi, kot najstarejši izmed štirih otrok.

Mladi Resnik se je šolal v štiriletni ljudski šoli v Šentvidu pri Stični. Po materini smrti je podedoval domačo kmetijo. Oženil se je z Ano Mahkovec iz zaselka Reka–Gozd v Prežganjski fari, s katero sta imela sedem otrok, pet sinov in dve hčeri, ki pa sta umrli takoj po rojstvu. Edini danes še živeči sin je Anton Dremelj, že sedmi Anton v Resnikovi rodbini.

Med drugo svetovno vojno je bil Resnik vpoklican k partizanom, vendar je bil kmalu ranjen in poslan domov. Ker ni hotel ne k partizanom ne k domobranecem, se je potem osemnajst mesecev skrival, pozimi tudi zakopan v gnoju. Na domačem podu je med skrivanjem zložil in na tram zapisal nekaj pesmic, veliko pa je tudi bral.

Vse življenje je delal kot kmet: na polju, v hlevu in gozdu, vzdrževal je hišo in druga poslopja in izdeloval orodje. Znal je plesti koše, košare, narediti grablje, lesene vile, kolo, pa tudi celoten voz z izjemo kovaških del. Med prvimi v vasi si je naredil motorni sadni mlin, si kupil kolo in radio.

V Resnikovem času so ljudje živeli zelo skromno. Skromna in bolj enolična je bila tudi prehrana. Meso je bilo na mizi samo ob nedeljah, slanina le za večje praznike. In kaj je lačnemu sinu svetoval Resnik?

Pošlušej, dej špeh na špaga, pa ga pojej, pa ga pol gor pa dol vlač, de bo kruh šu raj dol, k špeha več ne bo.

Bister, družaben in dobrovoljen mož

Resnik je bil bolj majhne postave, precej čokat, meril je slabih sto šestdeset centimetrov. Bil je močan in zelo gibčen, rad je telovadil. Včlanil se je v lokalno športno društvo in si na domačem dvorišču postavil celo bradljo.

Resnik je bil zelo družaben človek: rad je govoril, pel in igral na orglice in tamburico. Klasične glasbe pa ni maral:

Če b ga gad piču, prec ko se je rodil, tistga, k s je zmislu opero, b nobene škode na blo. Bom pisal, da pridem na soje stroške v Lublana in znosem tiste azglušene stare klanete na odpad. Jes tako muzko vsaki dan napravim, če s cirkularko ropotam – pa nej treba neč plačvat!

Bil je izjemno spreten govorec. Ljudje, ki so ga poznali, so pravili, da je bil premišljen, brihten, razgledan in načitan, pa tudi dobrovoljen in zmeraj pripravljen za šalo. Celo ko je komaj osemindesetleten neozdravljivo zbolel za rakom, se ni vdajal črnim mislim in se je rad pošalil na račun lastne nemoči. V bolnišnici je zapisovalcu Matičetovu do zadnjega pripovedoval pravljice. Umril je 19. septembra 1960. Pogreba priljubljene pripovednika se je udeležilo zelo veliko ljudi, tudi vsi učenci šentviške osnovne šole.

Mojster govornje besede

Resnik je bil pravi mojster govornje besede. Pripovedoval je v dolenskem

narečju, prepričljivo in doživeto. Govoril je zlahka in gladko, razmeroma hitro, brez mučnih zatikanj, čeprav s krajšimi premori. V opisih lastnosti junakov in prizorišč je bil kratek, zato pa je rad uporabljal besedno bogate, živahne, sočne dvogovore med ljudmi in živalmi. Prizadeval si je za kar najbolj zvesto ohranjanje izročila in pripovedi ni nikoli krajšal. Ena njegovih pripovedi je ob jesenskem kuhanju žganja trajala od polnoči do štirih zjutraj.

Resnik izhaja iz družinske pripovedovalske tradicije. Že Resnikov ded po materini strani je bil priljubljen vaški šaljivec in priložnostni pesnik. Še po njegovi smrti so o njem krožile zgodbe. Veliko raznovrstnih pripovedi sta znali tudi očetovi neporočeni sestri, največ pa jih je vedel ded po očetovi strani, ki je ravno tako kot kasneje njegov vnuk veljal za najboljšega vaškega pripovedovalca.

Ded Anton je bil eden prvih pismenih ljudi v vasi. Desetletja je zapisoval pomembne dogodke iz svojega vsakdana in sestavil neke vrste rodovnik – zapisal je predhodne gospodarje svoje kmetije iz rodbine Dremelj od leta 1731 naprej. Imel je bogato knjižno zbirko, več kot dvesto knjig nabožne vsebine, leposlovja in poljudnostrokovnih knjig. Od njega je Resnik prevzel glavnino svojih pripovedi.

Resnikove pravljice so posebne tudi zato, ker so povezane z domačo okolico, s pobočji, gozdovi in senožetmi okoli Petrušnje vasi.

Bogata zapuščina

Resnikova pripovedna zapuščina je bogata. Zapisanih in posnetih je triinšestdeset njegovih pripovedi: šest živalskih pravljic, osem čudežnih pravljic, dve realistični pravljici, ena pravljica formula, sedemnajst šaljivih pravljic in povedk, pet bajčnih povedk, pet legendarnih povedk, tri zgodovinske povedke, štiri

anekdotične povedke, dve spominski povedki, tri povedke s socialno tematiko, tri pripovedi po vzoru večernic, štiri pripovedi po literarnih vzorih in nekaj ugank, pregovorov in rekov.

Breda Zupančič

Viri:

Gradivo je z dovoljenjem Založbe ZRC SAZU povzeto po knjigi *Anton Dremelj – Resnik* Milka Matičetova in Anje Štefan.

HOLOKAVST SKOZI OTROŠKE OČI

Dragica Haramija: *Holokavst skozi otroške oči*. Murska Sobota: Franc-Franc, 2010.

Monografija *Holokavst skozi otroške oči* dr. Dragice Haramija razgrinja eno najtemnejših obdobij v zgodovini človeštva – načrtne poboje Judov v času druge svetovne vojne. V evropskih koncentracijskih taboriščih je umrlo enajst milijonov ljudi, od tega približno šest milijonov Judov.

Monografija se uvodoma posveča kratki zgodovini holokavsta ter nadaljuje s predstavitvijo leposlovnih del o holokavstu za odrasle. Besedila se uvrščajo v tri sklope: dnevniške zapise v holokavstu ubitih oseb (Esther Hillesum: *Pretrgano življenje: Dnevnik Ety Hillesum*, Hélène Berr: *Dnevnik*), avtobiografske zapise preživelih zaradi skrivanja (Ilse Aichinger: *Večje upanje*, Misha Defonseca: *Preživela z volkovi*) ter preživelih v koncentracijskih taboriščih (Elie Wiesel: *Noč*, Primo Levi: *Ali je to človek?*, Imre Kertész: *Brezusodnost*, Kadiš za nerojenega otroka, Hanna Krall: *Srčev kralj je spet zunaj*). V drugo skupino sodijo tudi dela dveh slovenskih avtorjev (Frank